

Tek bir patlama

Bugün yaşadığımız dünyada ulaşımdan gıdaya, hayatı şekillendiren temel sistemler hiç olmadığı kadar birbirinin içine geçmiş durumda... Dünyanın tek bir noktasındaki değişim tüm dünyayı içine alıyor. Beklenmedik patlama bu bağlantının en iyi işareti: İzlanda'da bir kelebek kanat çırttı, tüm dünyada fırtına çıktı.

Eyjafjallajokull volkanının patlamasının ardından 80 binden fazla uçuş iptal edildi. Hava taşımacılığının yüklendiği maliyetin günde 310 milyon TL olduğu tahmin ediliyor. Bu rakam sadece cirodaki kaybı içeriyor. Uçakların bakımı, tekrar yönlendirilmesi, boş deneme uçuşları ve onlarca şehirde hareketsiz kalan yolculara sunulan hizmetler düşünüldüğünde maliyetin çok daha yüksek olduğu kesin.

Global ekonominin kaçınılmaz bir sonucu patlamanın etkisinin Avrupa sınırlarının dışına taşması, hatta Avrupa dışında çok daha yüksek hissedilmesi... Ekonomileri Avrupa ülkelerine ihracata dayalı ülkeler taşımacılığın sekteye uğraması nedeniyle yüksek kayıplar yaşıyor. Örneğin; Kenya'da çiçek ihracatçıları günde 1.8 milyon TL kaybediyor. Birleşik Krallık'da Tesco market zincirinin çiçek satamaması ufak bir detay gibi görünebilir. Ama Kenya'da her gün tonlarca çiçeği çöpe atmak zorunda kalan çiftlikler -5000 kişilik ilk çıkarıma ek olarak- büyük çaplı işten çıkarımlara hazırlanıyor. Kenya'nın en önemli döviz kaynağının çiçekçilik olduğu, ülkenin her gün 500 ton çiçek ihracat ettiği ve ihracatın %97'sinin Avrupa'ya yapıldığı düşünülürse ülkenin yaşadığı krizin büyüklüğü anlaşılabilir.

Dünya böyle bir patlamayı ilk kez yaşamıyor. Yine İzlanda'daki Laki volkanı 8 Haziran 1783'de patladığında dokuz ay boyunca saçtığı lav ve zehirli gaz adadaki tarımı ve hayvancılığı durma noktasına getirmişti. İzlanda nüfusunun o yıllarda dörtte bir oranında azaldığı tahmin ediliyor. İngiliz Kraliyet adaları, Hollanda, Almanya, Fransa, İspanya, Kuzey Amerika ve hatta Mısır'ın patlamadan etkilendiği biliniyor. İklim tarihçileri bir adım ileriye giderek Laki patlamasının insanlık tarihindeki en önemli kırılmalardan birini tetiklediğini savunuyor: Fransız Devrimi. Tarımsal faaliyetin sekteye uğraması, gemilerin aylarca limanlarda bağlı kalması ve bozulan iklim döngülerinin getirdiği ağır kış şartları açlığı devleştiren devrimi tetiklemiş olabilir. Şimdi yeni bir Fransız Devrimi beklenmese de yiyecek fiyatlarının tavana vuracağına kesin gözyle bakılıyor.

Adını telaffuz edemediğimiz patlama geleceği şekillendiriyor. İçinde yaşadığımız ve kaçınılmaz bir şekilde parçası olduğumuz sıkı örgü ulusal ekonomilerin, ulusların ve bireylerin kaderini de birbirine bağlıyor. Thomas Friedman'ın küreselleşmenin geldiği aşamayı anlatmak için 2004'de dile getirdiği "Dünya düzdür" savı ne kadar da doğru.

